

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

E. A. Thomle.

Hr. Nannestad og hans
2de Hustruer

Hr. Fredrik Nannestad og hans 2de hustruer.

Ved E. A. Thomle.

Fru Hanna Wille, født Parelius, udgav julen 1912 en liden bog under titel «Af en Præstefamilies Krønnike», hvor hun har samlet en del lidet heldige historier om slægtens ældre medlemmer. Hvorvidt der er nogen synderlig sandhed i hvad forfatterinden beretter, er ikke altid let at afgjøre. Men en af disse «Krønniker» er i ethvert fald af en saadan beskaffenhed, at den med nødvendighed maa paakalde publikums opmærksomhed, da den indeholder saa graverende beskyldninger mod den i overskriften nævnte hæderlige præstemand, at de ikke bør staa upaatalt. Hr. Fredrik Nannestad havde visse- ligen i levende live saa megen kummer, at det ikke skulde synes nødvendig ogsaa efter hans død at besudle hans minde paa den maade, forfatterinden — selvfølgelig uden nogensom- helst undersøgelse af sagens virkelige sammenhæng — har fundet passende. Da forfatterinden heri har fundet «et ud- mærket Bevis paa, hvad i de Dage upaatalt kunde gaa for sig i afsidesliggende Bygder» er det saa- meget mere nødvendigt i sandhedens interesse engang for alle at slaa en pæl gennem forfatterindens kritikløse historier, saa at publikum ikke skal faa en fuldstændig urigtig opfatning af forholdet og «Krønniken» uden videre gaa over til at gjælde for historisk sandhed.

Fru Wille giver da følgende — høist paafaldende — beret- ning til bedste:

«En Presten N. [o: Nannestad]¹ blev i min Oldefars Tid

¹ Hr. Fredrik Nannestad, f. paa Bragernes 29 oktober 1770 (døbt 6 novbr. s. a.), † paa Kvernes prestegaard 26 april 1812, søn af aftensangsprest paa Bragernes, senere resid. kapellan til Vor Frelzers kirke i Christiania Lars Christian Nannestad og Marie Dorothea Bruun. Blev student fra Christia- nia latinskole 1790, cand. theol. 21 oktober 1794 med haud. ill. og præ- dikede til dimis. 8 novbr. s. a. med laud. Den 20 januar 1797 blev han kapel- lan pro persona hos sogneprest til Sørum Fredrik Grüner Mandahl, i hvis svaghed han saagodtsom den hele tid bestyrede kaldet. I marts 1803

udnævnt til residerende Kapellan i Meldalen. Han kom nordenfra, og da han blev udnævnt om Høsten, kom han alene, fordi Aarstiden var for haard til, at hans Kone og Børn kunde reise da, med den Tids mangelfulde Kommunikationer. Familien skulde derfor komme efter til Vaaren. Vinteren tilbragte saa Pastor N. og Frk. Margrethe meget sammen, og Resultatet var, at N.s Hustru, da hun om Vaaren efter Bestemmelsen kom nedover, slet ikke var velkommen. Hun fik en meget kjølig Modtagelse af sin Mand. Men ikke nok hermed — fortalte min Mormor som Bevis paa, hvor haardhjertet Mor og Datter kunde være — da de ikke var fornøiet med det kolde Møde mellem Ægteparret N. nede blandt Fremmede, havde de sikret sig Adgang til et intimere Syn ved at bore Hul i Væggen til det Værelse, som Ægteparret benyttede om Natten. Og da Synet ogsaa her tilfredsstillede, modtoges Fru N. ved Frokosten næste Morgen nede i Stuen af Damerne med Lovtaler over hendes Mand og Udtalelser om, hvor godt de forstod, hvor deilig det maatte være at mødes med ham igjen.

Men de nøiede sig ikke med kun at haane, de handlede ogsaa. Faktisk er det, at Fru N. blev ført bort med sine Børn; og Frk. Margrethe blev af sin gamle, blinde, da antagelig sløve Far viet til Præsten N., uden at der var lovlig Skilsmisse. — Hvor længe det varede, før alt dette gik ilaas, ved jeg ikke; heller ikke, hvor den retmæssige Kone førtes hen eller hvem hun var som Pige. Heller ikke ved jeg, om hun virkelig var gal, som der blev sagt, da hun førtes væk. Om hendes videre Skjæbne vides intet. Det var jo kun en af de mange upaaagtede Kvinde-skjæbner paa den Tid: hun opfyldte ikke sin Bestemmelse, den at tilfredsstille en Mand, og saa var Intet dermed at gjøre.»

«Min Farfar, som var 2 Aar yngre end sin Søster Margrethe, kunde Intet gjøre for at hindre Ægteskabet.»

Saavidt forfatterinden.

Vi skulle nu se lidt paa de virkelige forholde:

Præsten Fredrik Nannestad blev i 1804 udnævnt til residerende kapellan i Meldalen, men han kom ikke nordenfra, men tvertimod søndenfra, idet han ved udnævnelsen var personelkapellan i Sørum i Akershus amt. Han blev slet ikke udnævnt om høsten, men den 16 Marts 1804, altsaa

reiste han til Kjøbenhavn for at søge befordring og blev 16 marts 1804 residerende kapellan til Meldalen, hvor han tiltraadte 20 mai s. A. — Den 29 april 1812 blev han sogneprest til Kvernes paa Nordmør, men døde her allerede 8 jan. 1813, 42 a. gl. — som det heder — af sorg over sit zdet ogsaa uheldige ægteskab.

tidlig om vaaren, og han kan iallefald ikke have været «Vinteren» i Meldalens præstegaard, som forfatterinden opgiver, men i høiden nogle maaneder. Det er dog neppe rimelig, at han overhovedet har været i Meldalen, før han tiltraadte sit embede der. Thi han siger i sin ansøgning om skilsmisse, at han opholdt sig som sollicitant i Kjøbenhavn før sin udnævnelse til residerende kapellan i Meldalen, og af en anden ansøgning fremgaar det, at han havde opholdt sig der fra marts maaned 1803. Det er derfor lidet sandsynlig, at han kan have haft nogen tid til at opholde sig længere end høist fornødent i sit nye kald før tiltrædelsen, og det kan heller ikke sees, at Nannestad har været i Meldalen, før han 1ste pintsedag 1804 (d: 20 mai s. a.) forrettede i Rennebu kirke. Er han kommen til Meldalen før familien, kan han saaledes neppe have været ret længe alene der. At forholdet mellem Nannestad og hans hustru var meget ulykkeligt, er sikkert. Men det kan dog bemærkes, at deres yngste datter, Freia Christine, først er født flere aar efter, at de vare komne til Meldalen, nemlig 11 mai 1806. At der overhovedet skulde have bestaaet noget slags forhold mellem Nannestad og frk. Parelius er saa meget mindre sandsynlig, som det vel i saa fald med grund kunde ventes, at hans hustru under de senere forhandlinger om skilsmisse ikke havde undladt at fremkomme med besværinger herover, hvis hun dertil havde haft nogen føie. Det forholder sig selvfølgelig heller ikke saaledes, at fru N. med sine Børn «førtes bort». Men da egteskabet — som nævnt — var meget ulykkeligt, og egtefællerne ikke kunde forliges, erholdt de 12 april 1808 Trondhjems stiftamtmands bevilling til at leve separerede i overensstemmelse med den af dem ved Meldalens forligelseskommision den 24 febr. s. a. indgaaede kontrakt, og ifølge denne beholdt presten Nannestad børnene, der saaledes slet ikke førtes nogetsteds hen, men forbleve, hvor de vare, d: hos faderen i Meldalen, medens konen efter sit eget behag og bestemmelse tog ophold paa sit fødested, i Vangs prestegjeld paa Hedemarken. Endelig er det — hvad forfatterinden kunde sige sig selv — aldeles urigtig, at Nannestad og frk. Parelius blev viede, uden at den førstnævntes egteskab var ophævet. Han erholdt nemlig 10 juni 1812 en kgl. resolution, hvorved hans tidligere egteskab med frk. Wessel blev aldeles

ophævet, ligesom det ogsaa tillodes ham at indgaa nyt ægteskab, og først den 9 september s. a. blev han derefter i Meldalens kirke viet med frk. Margrethe Parelus. Som man saaledes ser, bliver det ikke ret meget af det «faktiske» igjen af «krøniken». Havde nu Nannestad nogen grund til at søge skilsmisse fra sin hustru? Til besvarelse af dette spørgsmaal skal vi se, hvad Nannestad selv anfører, hvilket ogsaa bestyrkes ved, hvad der iøvrigt oplyses under sagen,

Nannestad blev 29 oktober 1795 i Vang paa Hedemarken gift med frk. Susanne Rosenvinge Wessel, født paa Storhammergaard i Vang 29 juni 1776 (døbt 8 juli s. a.) og datter af denne gaards eier kancelliraad Jens Grønbech Wessel (begr. 11 mai 1807, 71 aar gl.) og 2den hustru Christine Sophie Vogel. I sin ansøgning om ægteskabets ophævelse, dateret Grævstad i Meldalen 2 juni 1811, anfører Nannestad følgende:

«I en altfor ung og uerfaren Alder begik jeg den Daarlighed at forlove mig med et Fruentimmer, hvis Udvortes anbefalede hende i mine Øine. Nøyerer Bekjendtskab længere hen i Tiden lod mig vel befrygte, at jeg havde gjort ilde imod mig selv; men blind Kjærlighed, Agtelse for mit engang givne Ord og Haab om Forbedring med Aarene holdt mig tilbage fra at gjøre heri nogen Forandring. Jeg blev saaledes efter nogle Aars Forløb hendes Ægtefælle. — Da oplødes mine Øine. Den uforklarligste Ulyst og Uformuenhed til at overtage og bestyre endog den mindste Del af Husvæsenet; en Ringeagt for fælles Velfærd, som ingen Formaning kunde overvinde; et Sind saa ubændigt, at hun ikke taalte nogen ved Siden af sig, der kunde udrette og bestyre hvad hun selv hverken formaaede eller vilde; og — det, som allermest gnavede mig — en Ligegyldighed for Børnene, deres Renlighed, deres Oplærelse, deres Sædelighed, deres Dannelsen, saa roelig at intet kunde rokke den — disse Feyl, som paa ingen Maade lode sig rette, overtlydede mig altfor snart om det Ulykkelige i mit Valg. Følgerne heraf: at mit Hus stod uden Støtte og Tilsyn, aldeles overladt til Tjeneres og Daglønneres Utroskab og Plyndring; at min Velfærd daglig heldede mere og mere mod sin Undergang; at mit Hus meget ofte var et Helvede, hvor Tvedragt og Splid, stundom virkelig Slagsmaal rasede mellem Tjenerne og Husmoder, hvor dennes Raseri, naar det var paa det hæftigste, foruden andre Udsvævelser endogsaa gjorde Anlæg paa Selvmord ved at indtage Skedevand /: men som til al Lykke havde uddampet største Delen af sin Styrke :/, mig til uafsladelig Krænkelser og Naboer og Menighed til Forargelse; at mine Børn lærde intet Godt, men meget Ondt, og bleve med hvert Aar mere fordærvede — gjorde min Forfatning saa yderst betænkelig, at jeg nødsagedes at

tænke paa Skilsmisse, som det eneste Redningsmiddel, der stod tilbage for mig, saafremt jeg ikke aldeles skulde gaa til Grunde. Imidlertid bar jeg mine Lidelser i samfulde 12 Aar med al den Taalmodighed, jeg kunde, og forsøgede hele Tiden paa enhver for mig optænkelig Maade at bænke paa Ulykken, for at forekomme et virkeligt Brud mellem os. Da intet hjalp, Faren blev overhængende; min Velfærd var saa undergraven, at enten maatte den reddes i en Hast eller ogsaa gaa ganske forloren; mine Børn naaede allerede en Alder, hvori Forsømmelse og slette Exempler ikke kunde taales længer, saa jeg mig omsider nødsagen ved Forlig af 16de Febr. 1808, ratificeret af Stiftet 12te April næstefter, at hæve dette mit ulykkelige Ægteskab i Henseende til Bord og Seng.»

Ved dette forlig tilbød Nannestad konen den halve del af sine faste indtægter, nemlig 125 rdl. aarlig, som skulde betales hende hvert halvaar, saalænge han forblev i «nærværende Station». Men skulde han komme i et bedre embede, vilde han give hende et anstændigt tillæg. Da han var kommen i en gjæld af 1000 rdl., og deres indbo derimod som nye folk der paa stedet (o: Meldalen) var saa ringe, at det ikke oversteg gjælden, vedtog han at tilsvare gjælden mod at beholde indboet og besørge deres fælles 4 børns opdragelse. Konen skulde derimod beholde sine klæder, gulduhr, ringe etc. samt en dragkiste. Men da det vilde koste hende for meget at bortføre denne, skulde hun have 10 rdl. istedet. — Fru Nannestad erklærede «med Vemodighed», at hun havde anvendt sine evner saa godt hun vidste, men selv ansaa det tjenligere for sig at leve adskilt, og da manden havde givet hende saameget, som han formaaede, saa deklarerede hun ogsaa fra sin side, at det var nødvendig, at de skiltes. Skulde hun senere finde det tjenlig med kgl. allernaadigst dispensation at indgaa nyt ægteskab, hvorimod manden intet havde at erindre, saa skulde pensionen ophøre. Men hvis hendes nye mand skulde dø før hende, saa lovede Nannestad, at hun igjen skulde faa en pension, der med hvad hun forøvrig fik ialt blev 125 rdl. aarlig. Konen havde for sin del heller intet imod, at Nannestad indlod sig i nyt ægteskab.

«Imidlertid var dette,» siger Nannestad, «kun Begyndelsen til min Redning. Jeg vandt derved Fred i Huset, Roe i mit Sind. Men endnu staar mit Hus uden Støtte, endnu er min Velfærd overladt til fremmedes Ærlighed, endnu savner mine 4re Børn en Moder, der baade kan og vil danne og opdrage dem.» Han havde været «den ulykkeligste Ægtefælle», var

endnu «en beklagelig Husfader» og vilde maaske blive en endnu beklageligere fader, saafremt han ikke maatte faa tilladelse til «at modtage et retskaffent Fruentimmers Haand, saasart jeg er saa lykkelig at finde den, der baade fortjener dette Navn, og tillige har Mod til at dele mine sørgelige Kaar», idet han derhos henviste til forliget af 16 februar 1808, hvorved det var vedtaget, at ingen af parterne havde noget mod, at den anden part indgik nyt egteskab.

Forinden ansøgningen blev gjort til gjenstand for kanceliets forestilling, blev den 24 august s. a. sendt stiftamtmanden i Trondhjem til erklæring, og da denne fandt, at Nannestad ifølge den kgl. resol. af 22 januar 1796 først paany maatte prøve forlig med sin kone, blev hun igjen af denne indkaldt til forligelseskommissionen i Vang den 16 oktober 1811, men da dette var 40 mile fra hans bopæl og han ved embedsforretninger var hindret fra selv at møde i kommissionen, befuldmægtigede han klokker i Vang, Halvorsen, til at møde i sit sted. Konen mødte personlig med sin lagværge, oberstløjtnant Beichmann, og erklærede det forlig gyldigt, som de havde oprettet ved Meldalens forligelseskommission, og var vel fornøiet med at leve adskilt fra manden. Hun gjentog ogsaa sit samtykke til, at han indlod sig i nyt egteskab, dog paa den betingelse, at han betalte hende aarlig 170 rdl., delt i 2 kvartaler ligesom hidtil, og at han efter sin død saa hende forsørget ved at indsætte i Enkekassen en saa stor sum, at hun kunde faa en aarlig rente af 150 rdl. Dog paastod hun ikke denne forsikring i Enkekassen opfyldt, før manden var kommet i et bedre embede og havde opholdt sig i samme 2 aar. Da Halvorsen først maatte korrespondere med Nannestad om disse forslag, blev kommissionen udsat, indtil han havde faaet Nannestads svar, der var dateret 30 oktober 1811. Nannestad fandt ikke at kunne gaa ind paa konens fordringer. Han havde ikke indkaldt hende til forligelseskommissionen for at give hende anledning til endnu mere at nedtrykke ham og børn i armod, men for at aabne hende en adgang til pligtens opfyldelse, om hun nu maaske skulde være bleven frommere og klogere end tilforn. Aarlig gav han hende halvdelen af sine faste indtægter. Med den anden halve del skulde han forsørge sig selv og 4 børn og endda afdrage den altfor følelige gjæld, hvori den ryggesløse maade, hvorpaa hun bevislig anvendte,

hvad han erhvervede, havde styrtet ham. Hun var dog moder til hans børn. Men ogsaa disse vilde hun rive brødet af munden og gjøre det umulig for dem at faa den fornødne opdragelse. Den græmmelse, der nagede ham baade nat og dag i den tid, de stode under hendes opsyn, over at se dem gaa baade nøgne og fulde av utøj, overladte til egenraadighed og uvidenhed — hvorfor han havde bevisligheder nok — var altfor levende i hans minde til, at han skulde gjøre sig skyldig i den synd at tage den mindste skilling fra deres uundgaaelige fornødenheder. Han erklærede sig dog senere villig til at forøge den aarlige pension til 150 rdl., og ved en extra-kommission i Vang 21 november 1811 blev der af Halvorsen fremlagt et brev fra Nannestad, hvori han erklærede, at ifald hans kone ikke vilde komme tilbage for at opfylde de pligter, hun skyldte mand, hus og børn, vilde han forøge hendes pension til 150 rdl. aarlig og forbedre samme med et anstændigt tillæg, naar hans kaar ved befordring blev bedre og da ligeledes gjøre et efter hans omstændigheder passende indskud for hende i Enkekassen. Konen antog ved sin lagværge, oberstløjtnant Beichmann, det gjorte tilbud og forbandt sig til, naar forpligtelsen i rette tid opfyldtes, dermed at være fornøiet og i fremtiden ikke videre at ville gjøre fordring paa mandens person, eiendom, eller hvad der fremtidig maatte blive hans og børns. Ingen af parterne skulde heller for fremtiden gjøre nogen indvending mod, at den anden indgik nyt ægteskab. Med ansøgningen indsendte Nannestad ogsaa en attest fra provst Abraham Pihl i Vang, der 30 august 1811 erklærede, at han i de mange aar, han havde kjendt baade Nannestad og hans kone, havde faaet nok til overbevisning om, at Nannestad var den kjærligste og omhyggeligste egtefælle, ligesom den virksomste mand til at fremme sit og familiens vel. Hos konen derimod savnedes alt det, som kunde gjøre hende fortjent til navn af en kjærlig, vindskeblig og huslig kone, hvorfor ogsaa mandens taalmodighed ofte blev sat paa den haardeste prøve, hans ægteskabelige lykke og huslige glæde forstyrret, hans velfærd truet med total undergang, alt fordi konen med uvidenhed i at bestyre husholdningen altid syntes at forene ulyst til at opfylde de pligter, som husvæsenet og børnenes opdragelse fordrede. I henhold til disse oplysninger fandt heller ikke cancelliet noget, der skulde tale mod ansøgningens indvilgelse og

ved kgl. resolution af 10 juni 1812 ophævedes Nannestads egteskab, hvorhos han erholdt tilladelse til paany at gifte sig. Bevillingen blev dog først udfærdiget den 12 august s. a.

At Nannestad saaledes havde den formelle beføielse til sit nye egteskab, er sikkert. Og at han ogsaa havde fuld materiel føie til at søge sit egteskab opløst, kan neppe betvivles. Hans kone kan vistnok neppe have været ganske normal.

Allerede forinden var Nannestad bleven sogneprest til Kvernes, hvor han dog kort efter døde, som det siges, af sorg og græmmelse over sit 2det egteskab, der heller ikke skal have været lykkeligt. — Hvorlænge hans fraskilte kone forblev i Vang, vides ikke. Men længe efter Nannestads død har det neppe været. Ved mandens bortgang mistede hun sin pension fra ham, og hendes stilling har vistnok været meget ulykkelig. Det fortælles ogsaa, at hun modtog understøttelse af tidligere bekjendte i Trondhjems stift og endelig blev indtaget som medlem af St. Jørgens Hus i Trondhjem, hvor hun levede i mange aar, til hun 18 februar 1847 afgik ved døden af alderdomssvaghed, (begr. paa Domkirkegaarden fra St. Jørgens hus 27 s. m.) 70 aar gammel.